

AIKUISOPETUKSEN RESURSSIEN VERTAILUA POHJOISMAISSA

Tässä kirjoituksessa on pyritty tekemään yhteenvetoa tilastotiedoista, jotka koskevat eri Pohjoismaiden julkisten varojen käyttöä aikuiskoulutukseen. On syytä painottaa, että eri maiden aikuiskoulutusta koskevia tilastotietoja on vaikeaa vertailla. Seuraavaan numeroaineistoon onkin syytä suhtauduttava tietysin varauksin. Ja epäilemättä voidaan esittää kritiikkiä niitä vertailevia kuvauksia vastaan, joita on otettu mukaan tähän kirjoitukseen huolimatta edellä mainituista epävarmuustekijöistä. Samalla on annettu lähteitä ja viittauksia tilastoaineistoon niin, että kriittisellä lukijalla on itsellään mahdollisuus arvioida, tuntuvatko vertailevat kuvaukset sopivilta.

Tilastomateriaalin antamaa kuvaa vuodelta 88/89 on täydennetty numerotiedoilla, jotka valaisevat kehitystä vuosikymmenellä eteenpäin vuoteen 1989. Siten saadaan ehkä näkyviin joitakin kehityslinjoja, jotka voidaan ottaa huomioon pohdittaessa resurssien jakoa aikuiskoulutuksessa.

1950- ja 1960-luvuilla julkinen tuki koulutukselle lisääntyi teollisuusmaissa kaksi kertaa niin paljon kuin bruttokansantuotteen kasvu. Professori Torsten Husén kuvasi tätä vuonna 1970 kirjassaan "Utbildning år 2000" (Koulutus vuonna 2000). Husén saattoi myös todeta koulutuskustannusten kasvuvauhdin merkinneen sitä, että kustannusten kattaminen tuli yhä ajankohtaisemmaksi ongelmaksi. Koulutuskustannukset oppilasta kohti pyrkivät kasvamaan hyvin nopeasti.

Toivetta resurssien järkiperaisestä hyödyntämisestä ei kuitenkaan perusteltu silloin olettamuksella vähenevistä käyttövaroista — päinvastoin.

Oletukset teollisuusmaiden yhteiskuntakehityksestä antoivat siis ymmärtää, että taloudellinen kasvu antaisi mahdollisuuden jatkuvasti kasvavalle kulutukselle (parempi aineellinen taso, enemmän vapaa-aikaa, enemmän koulutusta ja kulttuuria). Toinen oletamus oli, että väestön kasvu jatkuisi, ja yhä useammat nuoret — mutta erityisesti useammat aikuiset — osallistuisivat koulutukseen.

Nämä oletamukset eivät, kuten tunnettua, pitäneet paikkaansa. Jo vuonna 1981 saattoi Husén todeta, että vuonna 1970 ennustettu suuri taloudellinen nousu ei jatkunut. 1970-luvun alkupuolella teollisuusmaiden kasvu pysähtyi. Talouskasvun tilalle tuli siihen asti tuntematon inflaation ja nollakasvun yhdistelmä. Tämä vuorostaan vaikutti koulutusresursseihin. Edelleen osoittautui, että oletukset syntyvyyslukuista olivat virheelliset. Vuotuiset syntyvyysluvut vähenivät rajusti: e-pilleri yllätti demografit.

Koulutusvarojen kasvun rajoitus

Koska nuorisokoulutukseen sekä korkeampaan ja jatkokoulutukseen pyrki yhä enemmän ihmisiä, käytettiin julkisia varoja 1970-luvulla koulutukseen yhä enemmän. Tämä johti myös opinto-sosiaalisten menojen kasvuun opintotukena aikuisille ja nuorille.

Maksetun opintovapaan järjestäminen Ruotsissa 1975 merkitsi voimakasta määrärahojen li-

säystä aikuiskasvatuksessa, vaikkakaan lisäys ei suoranaisesti rasittanut valtion budjettia. Varat katettiin erityisellä aikuiskoulutusmaksulla prosenttiosuutena palkasta (0,27 prosenttia vuonna 1980). Vuonna 1988/89 tämä aikuiskoulutusmaksu nousi 1,3 miljardiin Ruotsin kruunuun.

Yleisesti ottaen koulutusmenojen kasvu hidastui 1970-luvun puolivälistä alkaen, kun menoja verrataan julkisten menojen kokonaisuuteen. Tällä oli merkityksensä jaettaessa määrärahoja aikuiskoulutukseen, vaikka myös tänä aikana korostettiin aikuiskoulutusta alueena, jonka pitäisi olla tärkeyslistalla korkealla. Vuonna 1982 voitiin Pohjoismaiden Ministerineuvoston suorittamassa Pohjoismaiden aikuiskoulutuksen kartoituksessa todeta, että toivomus julkisten menojen kasvun rajoittamisesta kaikissa Pohjoismaissa käsitti myös koulutuksen. Mitään uusia määrärahoja vaativia uudistuksia ei ollut odotettavissa. Mutta samalla oli toki tiettyjä toiveita siitä, että koulutuspoliittinen tärkeysjärjestys voisi johtaa aikuiskoulutuksen aseman uudelleenarviointiin ja koulutusmäärärahojen uusjakoon aikuiskoulutuksen hyväksi.

Määrärahojen käytön kokonaisnäkemystä etsitään. On kysymys mm.:

”Koulutuspoliittisessa keskustelussa korostetaan usein, että aikuiskoulutus tulee asettaa tärkeysjärjestyksessä korkealle. Mutta usein unohdetaan selvittää, mihin järjestys

tulee suhteuttaa. Aikuiskoulutuksen korostamista — kuten oli pinnalla 70-luvulla — koulutuspoliittisen strategian oleellisena osana elinikäisenä oppimisena, voi nykyään katsoa tulevaisuuden vekselinä, jota ei kyetä lunastamaan. Samalla näyttää siltä, että kokonaisnäkemys määrärahojen jaosta koulutussektorilla on nyt syntymässä — ei 1970-luvun tulevan ‘koulutusyhteiskunta’-olettamuksien perusteella, vaan siksi että pyritään jarruttamaan julkisten menojen kasvua. Näissä pyrkimyksissä uusi tärkeysjärjestys on välttämätön. Yhteiskunnan aikuiskoulutuspanoksen uudelleen arviointi voi tulla ajankohtaiseksi.”

Lähde: Aikuiskoulutus Pohjolassa, toim. Johan Engelhardt. Kbh. 1982.

Nyt voidaan todeta, että yritys jarruttaa julkisten menojen kasvua on onnistunut. Mutta mitään kokonaisnäkemystä määrärahojen käytöstä koulutussektorilla, uutta tärkeysjärjestystä tai uudelleen arviointia on vaikea havaita. Kun on kysymys panoksesta aikuiskoulutukseen, kehitys on ollut hyvin erilainen eri Pohjoismaissa.

Kuntien koulutusmäärärahojen voimakas kasvu, joka oli tunnusomaista 60-luvulle ja 70-luvun alulle, on loppunut. Tosin myös 80-luvulla yhteiskunnan menoissa on ollut nousua, mutta koulutusmenojen osuus yhteiskunnan kokonaismenoista on entisellään.

TAULUKKO 1.

Julkiset menot ja koulutuskustannukset miljoonissa ilmoitettuna kansallisissa rahayksiköissä

	Vuosi	julkiset menot	koulutus	koulutuskustannukset % julkisista menoista
TANSKA	1978	76 000	18 000	23,7 %
	1987	187 000	38 400	21,1 %
SUOMI	1980	34 000	9 000	26,5 %
	1988	89 000	22 500	25,2 %
ISLANTI	1979	2 546 000	563 000	22,1 % 1)
	1988	47 500	10 000	21 %
NORJA	1980	53 000	14 000	26,4 %
	1986	101 600	26 800	26,3 %
RUOTSI	1979	130 000	27 000	20,7 %
	1987	271 200	54 100	19,9 %

Lähde: Pohjoismaiden tilastovuosisivut 89/90 ja 81/82

1) Islannissa tehtiin vuodenvaiheessa 1981 rahauudistus, missä rahayksikön arvoa alennettiin 100 prosentilla.

Ylläoleva kuvaa julkisten varojen osuutta ilmoitettuna eri maiden kansallisissa rahayksiköissä. On huomattava, että julkisten menojen luvut eivät sisällä siirtomäärärahoja. Julkisten menojen ja koulutuksen summat sisältävät sekä valtion että kuntien määrärahat.

Taulukoista käy ilmi, että koulutuksen osuus julkisista menoista on pysynyt paikoillaan 80-luvulla. Tämä ei merkitse sitä, että koulutusmäärärahat eivät olisi kasvaneet. Tanskassa koulutusmäärärahat ovat yli kaksinkertaistuneet ajanjaksona 1978—1987, mutta määrärahat sosiaali- ja terveysalalla ovat kasvaneet samassa ajassa suhteellisesti enemmän.

Uusi tärkeysjärjestys 1980-luvulla

Sekä 70- että 80-luvun koulutuspoliittisessa keskustelussa on siis painotettu sitä, että aikuis-koulutus asetetaan kuluvan vuosisadan loppupuolella tärkeysjärjestyksessä korkealle. 80-luvulla on eri maiden koulutusjärjestelmissä arvioitu taloudellisia resursseja uudelleen. Tilastomateriaalista ei voi kuitenkaan yksiselitteisesti osoittaa mitään selvää linjaa aikuiskoulutuksen erityisemmalle yleissivistävän aikuiskoulutuksen ja kansansivistyksen suhteen — Suomea ehkä lukuun ottamatta.

TAULUKKO 2.

Koulutukseen myönnettyjen määrärahojen kehitys Norjassa

	1974	1977	1980	1983	1985	1987
	%	%	%	%	%	%
Peruskoulu	46,2	40,0	38,0	35,5	34,2	30,1
Lukio	19,8	19,7	21,0	23,5	25,7	29,1
Muut yleis- tavoitteet koulussa	1)	3,5	2,0	1,6	1,8	0,8
Korkeampi koulutus (myös tutkimus)	31,1	32,8	33,0	34,2	33,1	35,9
Kansanopisto	1,7	1,4	2,0	2,0	1,9	1,8
Aikuiskoulutus	1,2	2,4	4,2	3,2	3,3	1,7 2)
Yhteensä (Milj. kr.)	99,9	99,8	100,2	100,0	100,0	100,0

Valtion prp. nro 1 Opetus- ja kirkkoministeriö ja Kulttuuri- ja tiedeministeriö

1) erittelemätön

2) Aikuiskoulutuksen perus- ja jatkokoulutuksen osalta sisältyy 1.1.1986 alkaen kuntien ja maakäräjäkuntien kokonaisu-
puun

Taulukosta ilmenee, että Norjassa on tehty tärkeysjärjestyksen uudelleenarviointi koulutuksen koko sektorilla. Peruskoulun määrärahoja on leikattu suhteellisesti ottaen, mutta sillä tavoin irrotettuja varoja on käytetty ennen kaikkea lisäämään lukion ja korkeamman koulutuksen määrärahoja. 80-luvun aikana Norjassa luotu uusi aikuiskoulutuksen tärkeysjärjestys on vieläkin selvempi, kun katsotaan yleissivistävän aikuiskoulutuksen määrärahoja (opintokeskuksia ym.). Valtion siihen osoittama määräraha oli 1979 183 miljoonaa kruunua, minkä jälkeen vuoteen 1984 mennessä sitä leikattiin rajusti 120 miljoonaan kruunua. Nykyisin yleissivistävän aikuiskoulutuksen tuki on 155 miljoonaa kruunua.

Lukion koulutus aikuisille (sekä yleissivistävä että ammatillinen) on myös kokenut voimakkaita supistuksia Norjassa, esimerkiksi noin 55 000 kurssilaisesta vuonna 1985 noin 27 000 kurssilai-

seen vuonna 1989. Sama suuntaus on näkynyt myös aikuisten peruskouluopinnoissa.

Aikuisten erityisopetusta pidetään Norjassa tärkeänä. Samanaikaisesti aikuisten yleissivistävän koulutuksen merkityksen selvän vähentymisen kanssa on tapahtunut todella vahvaa työmarkkinakoulutuksen merkityksen kasvua. Vuonna 1979 myönnettiin sille tukea 57 miljoonaa kruunua yli valtion myöntämien määrärahojen. 80-luvun kuluessa valtion tukea lisättiin 187 miljoonaan kruunuun vuonna 1984, 1066 miljoonaan kruunuun vuonna 1989 ja 1423 miljoonaan kruunuun vuonna 1990.

Lukuunottamatta Ruotsia tämä kehitys työmarkkinakoulutuksen hyväksi on leimannut muitakin Pohjoismaita, ei kuitenkaan samassa mitassa kuin Norjassa eikä samoin yleissivistävälle aikuiskoulutukselle koitunein seurauksin, kuin näennäisesti on tilanne ollut Norjassa.

Päin vastoin kuin muissa Pohjoismaissa ovat Suomessa vapaan sivistystyön määrärahat kasvaneet voimakkaasti 80-luvulla. Vuonna 1970 oli valtionosuus 195 miljoonaa markkaa, 1985 se oli noussut 482 miljoonaan markkaan ja vuonna 1989 se oli runsaat 500 miljoonaa markkaa. On kuitenkin huomattava, että Suomessa yleissivistävään aikuiskoulutukseen myönnetyt varat kattavat useampia alueita ja erilaisia koulutusmuotoja kuin Norjassa. Summia ei siis voi sellaisi-

naan verrata, mutta suuntaus painottaa yleissivistävää koulutusta on selvästi luettavissa luvuista. Suomen osalta tämä ei ole kuitenkaan yksiselitteistä, koska Suomessa ei ole myöskään seurattu Norjan ja Tanskan työmarkkinakoulutusta painottavaa suuntausta. Valtion tuki työmarkkinakoulutukselle on siten noussut 288 miljoonasta markasta vuonna 1970 632 miljoonaan markkaan vuonna 1985 ja oli vuonna 1989 noin 679 miljoonaan markkaa.

TAULUKKO 3.

Koulutuksen määrärahat Suomessa

	1980	1989	muutos	%
yleissivistävä koulutus	7 400	8 400	+ 1 000	+ 14
ammattikoulutus	2 200	3 200	+ 1 000	+ 45
korkeakouluopetus	2 000	3 400	+ 1 400	+ 70
aikuiskoulutus	1 200	1 600	+ 400	+ 33
opintotuki	700	1 400	+ 700	+ 100
yhteensä	13 500	17 200	+ 3 700	+ 27

Taulukon eri vuosia koskevat luvut eivät ole täysin vertailukelpoiset eivätkä sisällä kaikkia aikuiskoulutuksen määrärahoja. Vuonna 1989 käytettiin aikuiskoulutukseen yhteensä noin 600 miljoonaa markkaa määrärahoina ammattikoulutukseen, yleissivistävään koulutukseen, korkeakouluopetukseen ja opintotukeen. Valtion apu aikuiskoulutukselle oli noin 2,2 miljardia markkaa yhteensä 17, 2 miljardista markasta.

Suomessa osoitetaan noin 17 prosenttia valtion budjetista koulutukseen, tutkimukseen, tieteeseen ja taiteeseen. Summa oli vuonna 1989 yhteensä noin 20 500 miljoonaa markkaa. Siitä meni noin 40 prosenttia peruskoululle ja lukio-koulutukseen, ammattikoulutukseen noin 20 prosenttia, yliopisto- ja muu korkeakouluopetus vastaanotti noin 20 prosenttia ja noin 10 prosenttia meni aikuiskoulutukseen. Näistä aikuiskoulutuksen 10 prosentista menee noin 60 prosenttia ammatilliseen koulutukseen, erityisesti jatko- ja täydennyskoulutukseen (työllisyysskoulutukseen).

Mitä aikuiskoulutusta painotetaan 80-luvulla

Samoin kuin muut Euroopan maat Pohjoismaat ovat korostaneet kansanliikkeille perustuvan vapaan sivistystyön painoa ja merkitystä. Voidaan samalla todeta, että aikuiskoulutuksen määrärahojen jaossa on tapahtunut muutos pätevöittävän aikuiskoulutuksen sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen suuntaan.

Ruotsissa on kunnallinen, yleinen pätevöittävä aikuiskoulutus (KOMVUX) saanut suurempia määrärahoja 80-luvulla samalla, kun yhä useammat aikuiset käyttävät hyväkseen laajennettuja

lukio koulutusmahdollisuuksia. Viimeksi mainittu koskee suurella määrällä myös Norjaa. Sitä paitsi Norjassa on myös kasvava määrä aikuisia, jotka hakevat tukea tavalliseen lukiokoulutukseen (Vuonna 1990/91 on 25 prosenttia lukion oppilaista yli 20 vuotiaita.)

Norjassa ja Tanskassa on 80-luvun aikana siirretty määrärahoja voimakkaasti työmarkkinakoulutukseen. Tanskassa on työmarkkinakoulutuksen valtionapu noussut 229 prosenttia vuodesta 1980 vuoteen 1989. Norjassa kasvu samana ajanjaksona on ollut jopa 1 838 prosenttia! — Tämä kasvu tulee kuitenkin nähdä sitä taustaa vasten, että vuonna 1980 työmarkkinakoulutuksen valtionavun taso oli hyvin matala. Mutta kaikesta huolimatta voidaan todeta, että kasvu on aivan tavaton. Sillä on yhteytensä lisääntyneeseen työttömyyteen, 2,5 prosentista vuonna 1980 5,2 prosenttiin vuonna 1990.

Ruotsissa ja Suomessa ei ole ollut vastaavaa voimakasta työmarkkinakoulutuksen painotusta. Päin vastoin Ruotsissa on ollut puhetta työmarkkinakoulutuksen määrärahojen supistamisesta. Suomessa on vuosina 1980-89 työmarkkinakoulutuksen määrärahat nousseet 59 prosenttia. On huomattavaa, että samana ajanjaksona on va-

paan sivistystyön valtionapu (opintokeskuksille, kansalais- ja työväenopistoille ym.) kasvanut 114 prosenttia. Tässä Suomen kehitys eroaa selvästi muista Pohjoismaista.

Vapaalle sivistystyölle (opintokeskuksille ja vastaaville) myönnetyn valtionavun ja työmarkkinakoulutukselle myönnetyn valtionavun välinen suhde ilmenee alla olevasta taulukon kohdista 4,

5, 6 ja 7. Luvuista on huomattava, että vapaan sivistystyön määrärahat sisältävät vain valtionavun. Kuntien myöntämä apu on esimerkiksi Tanskassa suunnilleen sama kuin valtion, mutta tämä varaus ei sotke kasvuvauhdin vertailuperusteita resurssien jaossa näiden kahden alueen välillä. Mitä tulee työmarkkinakoulutukselle myönnettyyn valtioapuun, on siinä otettu mukaan vain opetuksen myönnetyt varat.

TAULUKKO 4. Valtionapujen selvitys Pohjoismaissa							
SUOMI							
Valtionapu miljoonina Smk:na							
Vuosi	1970	1975	1980	1985—1989			
Vapaa sivistystyö	195	271	355	482—506 1)			
Työmarkkinakoulutus	288	475	529	632—679			
1) mukaanluettuna kunnallinen apu							
NORJA							
Valtionapu miljoonissa Nkr:ssa							
Vuosi	1979	1980	1981	1982	1983	1984—1989	
Vapaa sivistystyö	183	180	178	161	136	120—155	
Työmarkkinakoulutus	55	60	91	125	201	202—1066	
RUOTSI							
Valtionapu miljoonissa Rkr:ssa							
Vuosi	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86
Vapaa sivistystyö	761	848	782	799	812	871	1 098
Työmarkkina- koulutus	2 893	2 191	1 862	1 988	1 905	2 102	2 547
TANSKA							
Valtionapu miljoonina Dmk:na							
Vuosi	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1989
Vapaa sivistystyö	101	102	115	124	138	127	131—178
Työmarkkina- koulutus	283	357	532	638	743	762	821—1175

Yleisesti voidaan todeta, että työmarkkinakoulutus on se aikuiskoulutuksen alue, jota kansallisissa budjeteissa painotetaan eniten. Eri maitten välillä on kuitenkin merkittäviä eroja.

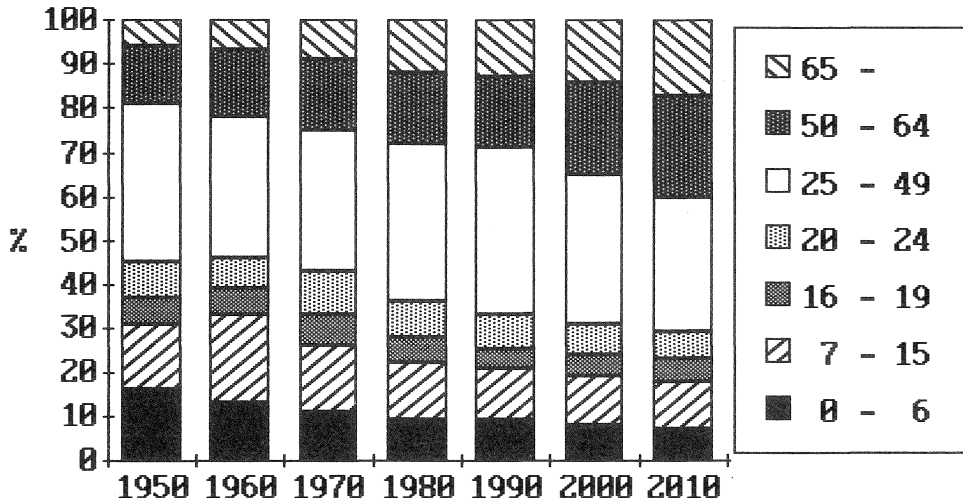
Eräitä kehityssuuntauksia

Kahdella tekijällä on erityisen suuri merkitys aikuiskoulutuksen kehitykseen tulevina vuosina:

pienenevät nuorten ikäluokat sekä työvoiman uudelleen-, jatko- ja täydennyskoulutuksen tarve.

Demografinen kehitys on jo ratkaistu nuorten ikäluokkien osalta. Se merkitsee nuorisokoulutuksessa pienempiä oppilasmääriä ja aiheuttaa ilmeisesti 90-luvun loppupuolella työvoimapulan riippuen taloudellisesta ja teknologisesta kehityksestä. Väestön ikäjakauma on esitetty allaolevassa kuviossa 8, joka osoittaa Suomen väestön ikäjakauman vuosina 1950-2010.

KUVIO 8. Suomen väestön ikäjakauma 1950-2010

Lähde: Tilastokeskus, Väestö 1989:3.

Kehitystä voidaan havainnollistaa myös lukion oppilasmääräennusteilla. Allaoleva kaavio osoittaa oletetun oppilasmäärien vähenemisen Tanskan lukioiden osalta.

TAULUKKO 9. Ennuste lukion oppilasmääristä Tanskassa 1989—2009

Vuosi	1989	1991	1993	1997	2001	2005	2009
Lukion oppilaita	59291	57294	54275	46787	43039	47871	53702

Lukion oppilasmäärät siis vähenevät kolmanneksella lyhyen ajan kuluessa.

Mikä merkitys tällä kehityksellä on aikuiskoulutukselle? Välittömästi voidaan odottaa, että nuorisokoulutuksesta vapautuvat varat voitaisiin siirtää aikuiskoulutuksen eri muodoille. Monissa Euroopan maissa on myös nähtävissä selvä suuntaus, että tutkintoon tähtäävä koulutus on siirtymässä aktiivisesti myös osaksi aikuiskoulutusta ja on muodostamassa erilaisia ns. ”second chance”-koulutuksen muotoja. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että muissa Euroopan maissa ei ole kehitetty sellaista aikuiskoulutuksen järjestelmää kuin täällä Pohjoismaissa. Erillisistä talouskatsauksista päätellen voi näyttää edulliselta käyttää hyväksi jo olemassa olevia nuorisokoulutuksen paikkoja aikuiskoulutuksen eri muotoihin, myös vapaaseen sivistystyöhön ja ammatilliseen yleissivistävään aikuiskoulutukseen.

Toinen päivänselvä mahdollisuus on siirtää varoja lukiokoulutusjärjestelmästä aikuiskoulutusjärjestelmään sen eri muodoissa pyrkien mm. sel-

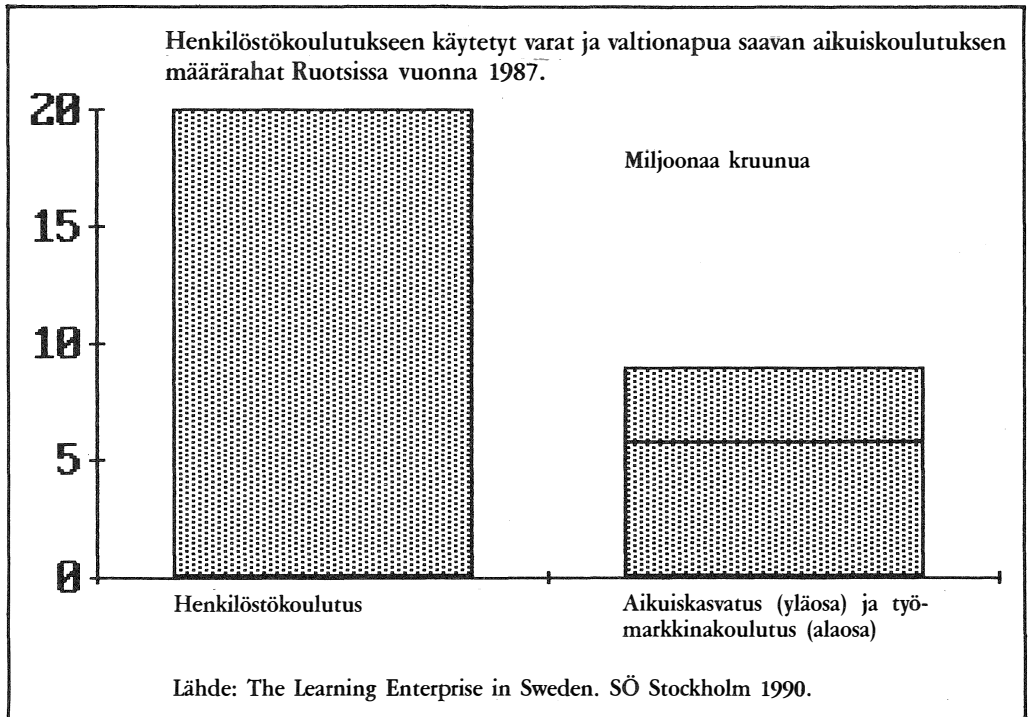
laisen uuden itsenäisen aikuiskoulutuksen ja aikuisopetuksen kehittämiseen, jolla olisi oma pedagogiikka ja sisältö. Tätä voidaan perustella mm. sillä, että vaikka nuorisostaasteen koulutuksen oppilasmäärän lasku onkin vain suhteellisen lyhytaikainen, niin laajan aikuiskoulutuksen tarve, mm. jatko- ja täydennyskoulutuksen osalta, selvästikin jatkuu pitkälle ohi vuoden 2000.

Toinen ratkaiseva kehityksen piirre, jolla on merkitystä tulevaisuuden aikuiskoulutukselle, on toimintamuotojen sisäisen koulutuksen voimakas kasvu. Se tarkoittaa lähinnä työntekijöiden jatko- ja täydennyskoulutusta sekä uudelleen- koulutusta. Tämä aikuiskoulutuksen osa on se alue, jossa on vaikeinta saada konkreettisia ratkaisuja ja tilastollista materiaalia.

Oman tiedotuksensa mukaan käyttää teollisuus ja kauppa Suomessa noin 1,8 miljoonaa Smk henkilöstökoulutukseen. Se on 2,7 prosenttia teollisuuden palkkamenoista. Koulutukseen osallistui noin 1/3 teollisuuden työntekijöistä.

Ruotsissa on viime vuosina pyritty selvittämään perusteellisesti tilastojen avulla henkilöstökoulutukseen käytetyt varat. Lasketaan, että henkilöstökoulutukseen käytetään Ruotsissa noin 20

miljoonaa Rkr. Mutta eräät tutkimukset osoittavat, että luku nousee jopa 25 miljoonaan Rkr:uun, mikä on enemmän, kuin käytetään Ruotsin koko peruskouluun.

Luvut havainnollistavat selvästi sen painon, mikä elinkeinoelämässä anetaan jatko- ja täydennyskoulutukselle sekä uudelleenoulutukselle.

Edellisessä kappaleessa olemme nähneet, kuinka myös julkisella puolella asetetaan työmarkkinakoulutus etusijalle. Muusta tilastomateriaalista käy ilmi, että kasvu aikuiskoulutuksessa tapahtuu ennen kaikkea muodollisen pätevyyden antavassa koulutuksessa.

Loppuarvio aikuiskoulutuksen voimavaroista kokonaisuutena ja tilastotiedot aikuiskoulutuksen opiskelijamääristä osoittavat suhteellisen yksiselitteisesti, että 80-luvulla on tapahtunut selvä siirtyminen vapaan sivistystyön toiminnasta laajimassa merkityksessään kohti ammattipätevyiden tai yleisen muodollisen pätevyyden antavaa aikuiskoulutusta. Annetut tilastotiedot, jotka piirittävät hetken kuvan aikuiskoulutustilanteesta, eivät anna mitään viitteitä siitä, että tämä kehityslinja katkeaisi 90-luvulla.

JOHAN ENGELHARDT

LÄHTEITÄ

Utbildning År 2000, En framtidsstudie av Torsten Husén, Stockholm 1971.

Present trends in Education, Husén Torsten, Prospects UNESCO 1982.

Den stora kunskapslyftet, Kenneth Abrahamsson (red.), Stockholm 1988.

Voksenundervisningen i Norden, Johan Engelhardt (red.), Kobenhavn 1982.

Yearbook of Nordic Statistics 1989/90, Kobenhavn 1990.

NOU. 1986:23, Livslang læring, (Norges offentlige udredninger, Oslo 1986).

The expanding learning enterprise in Sweden Skolöverstyrelsen, Stockholm 1990.